

Als ze maar goed opgevoed worden? Zo simpel is het niet

Strafbaar gedrag zit meer in de samenleving dan in de thuissituatie, schrijft Philippe Noens. Dus moet je je er als samenleving veel meer mee bemoeien.

maandag 19 juni 2023 om 3.25 uur

Bloemen in de stationsbuurt van Zaventem, waar een vechtpartij een dodelijke afloop kende. Marc Gysens

Philippe Noens

Docent Gezinswetenschappen aan Hogeschool Odisee. Auteur van Mogen we nog wel straffen? (Borgerhoff & Lamberigts).

Het nieuwe actieplan om jeugdcriminaliteit aan te pakken maakt het mogelijk dat ouders gestraft worden door de jeugdrechter voor feiten die gepleegd worden door hun kinderen ([DS 13 juni](#)). Minister van Justitie Zuhal Demir (N-VA) en minister van Welzijn Hilde Crevits (CD&V), die verantwoordelijk zijn voor dit actieplan, zetten daarmee een stap verder in het 'pedagogiseren' van sociale vraagstukken. Van probleemgedrag op school of in de buurt tot het plegen van criminele feiten, van het ontsnappen aan armoede tot het kweken van meer burgerzin: een degelijke opvoeding is blijkbaar de helft van het werk. Als kinderen en jongeren een goede thuis hebben, luidt de redenering, dan is er minder criminaliteit.

Die logica is aantrekkelijk, maar stelt de zaken te simpel voor. Dat jongere verzeild raken in criminaliteit heeft, naast een verontrustende opvoedingssituatie, ook te maken met een gebrek aan perspectief, moeite hebben 'met' en 'in' school, en zich steeds meer isoleren of net verstrikt zitten in een slechte vriendengroep. Een tweede greep uit het mandje van risicofactoren: ernstige gedragsproblemen tijdens de basisschoolleeftijd, grensoverschrijdend gedrag aan het einde of na die basisschool, signalen van schooluitval in het secundair onderwijs, en een hoog gebruik van verdovende of net oppeppende middelen. En dan hebben we het alleen nog maar door factoren op 'microniveau', met name wat het kind of de jongere doet of laat. Het is, kortom, een deur die al een hele tijd open staat: criminaliteit bij jongeren wordt veroorzaakt door een amalgaam aan factoren.

Losliggende tegels

Laten we de rol van ouders in het criminele gedrag van hun kind(eren) niet overschatten. Criminaliteit zit meer in de samenleving dan in de thuissituatie, een samenleving die zichzelf meer en meer ziet als de som van individuen in plaats van een gemeenschap waarin 'oud' en 'jong' moeten zien samen te leven. Wat niet wil zeggen dat de omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien er niet toe doet. Potentiële losliggende tegels op het pad naar jeugdcriminaliteit, zoals verwaarlozing of mishandeling door ouders, kunnen een katalysator tot crimineel gedrag zijn. 'Potentieel', omdat zelfs als er veel beschermende factoren in de opvoeding ontbreken, dat niet betekent dat het sowieso fout zal lopen. En 'losliggend', omdat we als samenleving verplicht zijn die tegels te vervangen. Maar die ingreep dient dan wel in de eerste plaats een ander doel: het wel 'zijn' en veilig groot 'worden' van het kind, niet minder jeugdcriminaliteit.

Ouders van wie de kinderen in aanraking komen met justitie bestraffen, is een mogelijkheid die nu wordt verkend. Het idee lijkt zowel 'activerend' ('neem de opvoeding van jouw kind meer serieus, denk minstens na over de wijze waarop je omgaat met jouw kind') als 'dialogiserend'. Door ouders met werkstraffen of op een andere manier te 'raken', hoopt men dat ouders en hun kind weer in gesprek met elkaar geraken, dat ouders die nu weigeren betrokken te worden toch verplicht aan zet komen, dat aan de keukentafel bepaalde normen en waarden opnieuw worden aangescherpt en doorgegeven. Vanuit de logica dat als de jongeren door hun primaire opvoeders maar goed worden aangepakt, er weer licht aan het einde van de tunnel verschijnt.

Als ouder moet je evenwel sterk in je schoenen staan om die activiteit en dialoog op te starten. De meeste ouders van kinderen die strafbaar gedrag plegen of pleegden, missen de

zelfverzekerdheid om de opvoeding (opnieuw?) ter harte te nemen. Hun ouderhart klopt meer van machte- en radeloosheid dan van desinteresse. Uit onderzoek blijkt steeds opnieuw dat ouders laten begrijpen wat er precies aan de hand is met hun kind(eren), en hen actief betrekken in een plan van aanpak, zoveel meer effect oogst dan hen bestraffen. Repressie werkt meer wel dan niet afstotend, preventie werkt doorgaans verbindend.

Dragende handen

Ouders worden al actief mee betrokken om recidive te voorkomen wanneer hun minderjarig kind verdacht wordt van een jeugddelict, maar toch geven ouders aan nog meer en beter geïnformeerd te willen worden door juridische en andere betrokken diensten. De wachtlijsten bij een verontrustende opvoedingssituatie zijn ook veel te lang. Nochtans zijn ouders meer wel dan niet vragende partij voor of hulpverlening 'op maat'. Een professional die samen met hen een traject bewandelt, rekening houdende met de dynamiek in het gezin, de woonsituatie, de tewerkstelling, enzovoort. Niet dat gezinsondersteuning, hulpverlening of therapie hét wondermiddel tegen problematisch jongerengedrag is, want dan verwisselen we de stok met de wortel. Maar een zachte hand, of liever: een ketting van dragende handen, werkt beter dan een corrigerende tik op de ouderlijke wang.

Zo'n goed uitgebouwd (opvoedings)dorp rond kinderen en hun ouders kost evenwel handenvol geld. Om maar één voorbeeld aan te halen: de norm voor een wijkagent, iemand met professionele voelsprietten naar beginnende jeugddelinquentie, ligt nu op 4.000 inwoners. Dat is te veel, zeker in een stedelijke context. Gemeenschapswachters, straathoekwerkers, brugfiguren – zulke 'bemoeiallen' op pad sturen is niet gratis. Maar als we als samenleving ouders achteraf niet moeten bestraffen, dan kunnen we ons maar beter daarvoor wat meer beginnen te bemoeien met jongeren.